

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
“VICTOR BABEȘ” DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE MEDICINĂ
DEPARTAMENTUL DE NEUROȘTIINȚE**

GHERMAN E. CRISTIAN-PUIU

TEZĂ DE DOCTORAT
**DETERMINISMUL MULTIFACTORIAL AL SOLICITĂRII
EXPERTIZEI MEDICO-LEGALE PRIVIND ÎNTRERUPEREA
PEDEPSEI PRIVATIVE DE LIBERTATE PE MOTIVE DE
BOALĂ**

R E Z U M A T

Conducător Științific
PROF. UNIV. DR. ALEXANDRA ENACHE

**Timișoara
2019**

CUPRINS

Lista lucrărilor publicate	VI
Lista abrevierilor	VII
Index-ul figurilor	IX
Index-ul tabelelor	X
Mulțumiri	XI
INTRODUCERE	XII

PARTEA GENERALĂ

Capitolul 1 - EVOLUȚIA PROBLEMEI REPREZENTATE DE DREPTURILE PERSOANELOR DEȚINUTE	1
1.1. Fundamentarea drepturilor omului și instituirea normelor de bază privind condiția deținuților	1
1.2. Concepția europeană privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	4
1.3. Influența dreptului penal internațional asupra normelor pentru drepturile deținuților	9
1.4. Particularități în sistemele de organizare a detenției în lume și în țări din Europa	10
1.5. Condiția de deținut în România – natura constrângerilor și necesitatea prezervării drepturilor	16
1.6. Sistemul penitenciar în România – modernizare prin raliere la standardele internaționale	20
Capitolul 2 – ASPECTE MEDICO-LEGALE ȘI ELEMENTE DE LEGISLAȚIE PRIVIND RELAȚIA CU MEDIUL PENITENCIAR	23
2.1. Repere în dezvoltarea Medicinii Legale în România și conexiuni interdisciplinare	23
2.2. Comparatie cu evidențierea modificărilor prevederilor din legislație – între Codurile Penal/Procedură Penală – înainte și după 1 februarie 2014	24
2.3. Reglementări și metodologie privind efectuarea expertizei medico-legale pentru amânarea sau întreruperea executării pedepsei privative de libertate	30

CERCETAREA APLICATIVĂ

Capitolul 3 – ASPECTE PRIVIND CONDIȚIILE DIN MEDIUL PENITENCIAR	38
3.1. Situația condițiilor asistenței medicale și a stării de sănătate a deținuților	38
3.2. Date relevante din Rapoartele de activitate ale Administrației Naționale a Penitenciarelor	43
3.2.1. Asistența medicală	44
3.2.2. Perspective asupra populației penitenciare	49
Capitolul 4 – CONTRIBUTII PERSONALE - STUDII	53

4.1. Cauzele deceselor în rândul deținuților – studio statistic retrospectiv pe cazuistica medico-legală a IML Cluj-Napoca în perioada 2000-2014	
4.1.1. Introducere	53
4.1.2. Material și metodă	55
4.1.3. Rezultate	55
4.1.4. Discuția și analiza rezultatelor	61
4.1.5. Concluzii	63
4.2. Aspecte privind conexiunile între decese în penitenciar și întreruperea executării pedepsei pe motive medicale – studiu privind deținuții din județul Cluj în perioada 2011 – 2015. Date relevante din Rapoartele de activitate ale Administrației Naționale a Penitenciarelor	
4.2.1. Introducere	64
4.2.2. Material și metodă	66
4.2.3. Rezultate	67
4.2.4. Discuții	69
4.2.5. Concluzii	72
4.3. Determinismul multifactorial al solicitării expertizei medico-legale privind întreruperea executării pedepsei pe motive medicale și decizia	73
4.3.1. Introducere	73
4.3.2. Material și metodă	75
4.3.3. Ipoteză	78
4.3.4. Rezultate	78
4.3.5. Concluzii	89
4.4. Studiu observațional asupra parametrilor care influențează durata efectuării expertizei medico-legale pentru întreruperea pedepsei pe motive de boală – desfășurat la IML Cluj-Napoca în perioada 2014-2018.....	
4.4.1. Introducere. Motivația studiului	90
4.4.2. Ipoteza de lucru	94
4.4.3. Tipul și scopul studiului	94
4.4.4. Material și metoda	95
4.4.5. Rezultate	97
4.4.6. Discuții	101
4.4.7. Concluzii	103
Capitolul 5 – DISCUȚII FINALE	105
CONCLUZII	111
BIBLIOGRAFIE	113
ANEXE	I

CUVINTE CHEIE: detinuti, expertiza medico-legala, intreruperea executarii pedepsei, boala

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

PARTEA GENERALA

Capitolul 1 - EVOLUȚIA PROBLEMEI REPREZENTATE DE DREPTURILE PERSOANELOR DEȚINUTE

În cadrul masei largi a persoanelor încarcerate, cei care prezintă diferite afecțiuni patologice se disting prin nevoi și necesități speciale comparativ cu restul populației din mediul penitenciar. Acestei categorii speciale trebuie să i se acorde o atenție sporită prin prisma dreptului la o asistență medicală de calitate, la un nivel comparabil cu cel din cadrul asistenței medicale comunitare.

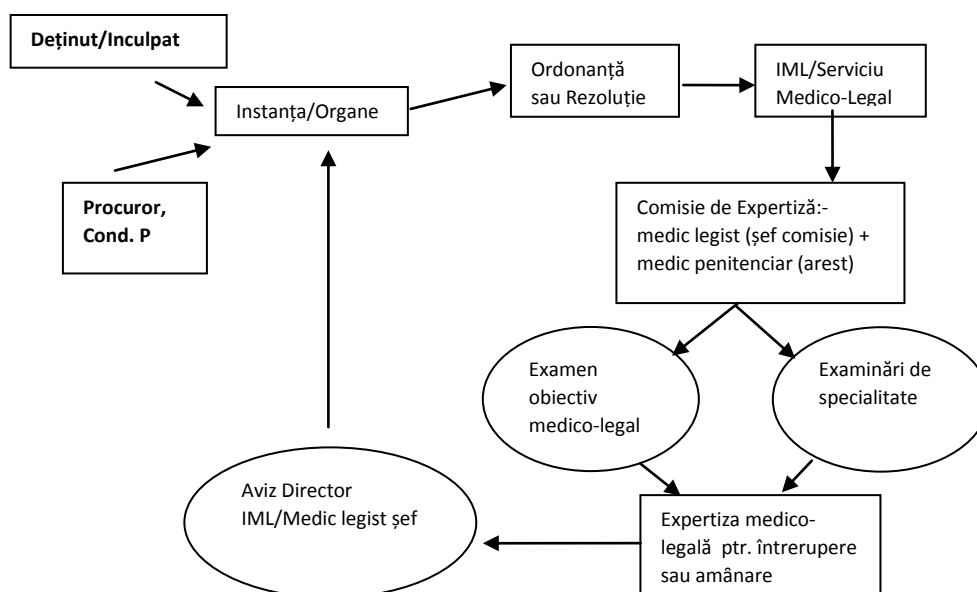
Sub influența mediului penitenciar, limitant datorită ansamblului de reguli instituționale, dar și a necesității de adaptare la conviețuirea cu ceilalți deținuți, apar restructurări comportamentale în concordanță cu scopul integrării în noul tip de colectivitate care vizează, printre altele, o susceptibilitate crescută la influență și sugestibilitate în primul rând din partea colegilor cu experiență în detenție.

Situația deținuților reprezintă o temă de interes și preocupare permanentă pe plan mondial și european. Aceasta trebuie privită și prin prisma ralierii la prevederile specifice legate de drepturile omului și implicit dreptul la asistență medicală la care țara noastră a aderat.

Capitolul 2 - ASPECTE MEDICO-LEGALE ȘI ELEMENTE DE LEGISLAȚIE PRIVIND RELAȚIA CU MEDIUL PENITENCIAR

Are în vedere aspectele legate de evoluția cadrului legal și prevederile actuale referitoare la situația acordării asistenței medicale în mediul penitenciar și privind relația medic-pacient în cadrul elaborării expertizelor medico-legale. În condițiile considerării accesului deținuților la asistență medicală ca având un caracter restrictiv și limitant (prin faptul că ANP tratează deținuții în cadrul rețelei sanitare proprii) devine evident că expertiza medico-legală pentru întreruperea executării pedepsei pe motive de boală se impune ca o completare necesară pentru a asigura accesul deplin al persoanelor private de libertate la o asistență medicală completă, cvasiechivalentă cu asistența medicală de care beneficiază restul

populației. Schematizarea etapelor solicitării și efectuării expertizei medico-legale în scopul amânării/întreruperii executării pedepsei este prezentată mai jos :

În țara noastră, există puține studii care abordează tema asistenței medicale în penitenciar și respectiv a aspectelor legate de posibilitatea întreruperii pedepsei privative de libertate pe motive de boală. Este importanta cunoașterea realităților privind informarea deținuților despre cadrul în care funcționează instituția expertizei medico-legale și o analiză a percepției acestora în legătură cu accesibilitatea și utilizarea acestui tip de expertiză. S-au urmărit și identificat cazurilor care exced în mod abuziv limitele solicitării întreruperii pedepsei privative de libertate pe motive de boală și a cauzelor acestor situații.

PARTEA SPECIALA.

Capitolul 3 - ASPECTE PRIVIND CONDIȚIILE DIN MEDIUL PENITENCIAR

S-a efectuat o analiza actuala bazata pe datele oficiale provenite din rapoartele ANP care a evidentiat probleme majore: supraaglomerarea, dificultati in asigurarea spatiului minim necesar (4 mp), subdimensionarea personalului calificat.

Populația penitenciară a înregistrat o scădere a numărului membrilor săi în ultimii ani, însă cu creșterea numărului de deținuți care prezintă afecțiuni cronice, cu prefigurarea unui tablou al populației încarcerate cu mai mulți vârstnici și tot mai multe probleme de sănătate, preconizându-se un necesar crescut de internări chiar în condițiile scăderii numărului deținuților.

Capitolul 4 - CONTRIBUȚII PERSONALE-STUDII

Cauzele deceselor în rândul deținuților – studiu statistic retrospectiv pe cazuistica medico-legală a IML Cluj-Napoca în perioada 2000-2014 - Concluzii : Scăderea semnificativă a numărului de decese înregistrate în rândul deținuților pentru o perioadă studiată de 15 ani, cuprinsă între anii 2000 și 2014, este relevantă pentru aprecierea creșterii calității asistenței medicale primare și a celei de specialitate acordată în cadrul unităților de tip spital-penitenciar în unitățile penitenciare din zona de recoltare a datelor. Principalele cauze de deces au fost reprezentate de afecțiunile cardiovasculare urmate de cele tumorale, aspect concordant cu datele relevate privind cauzele mortalității în rândul deținuților, la nivelul întregii țări pe anul 2014. Se impun eforturi suplimentare în direcția îmbunătățirii condițiilor asistenței medicale și orientarea acestora pentru diagnostic și tratament de specialitate în unități de tip spital-penitenciar și propunerea din timp a cazurilor specifice pentru expertiza medico-legală pentru suspendarea/întreruperea executării pedepsei.

Aspecte privind conexiunile între decesele în penitenciar și întreruperea executării pedepsei pe motive medicale – studiu privind deținuții din județul Cluj, în perioada 2011 – 2015

Datele au fost obținute de la Administrația Națională a Penitenciarelor, precum și din arhiva Institutului de Medicină Legală Cluj-Napoca. Aspectele studiate includ vârsta deținuților la momentul decesului, sexul acestora, locul în care decesul a survenit, felul morții, existența din partea lor a unei expertize medico-legale pentru întrerupere a executării pedepsei pe motive medicale și rezultatul acesteia.

Concluzii: Decesele în rândul deținuților au survenit la rate relativ

ridicate comparativ cu vârsta scăzută a acestora. Cauzele au fost neviolente, cu principala cauză fiind reprezentată de neoplazii, prezente în 9 din 19 cazuri. Mai puțin de jumătate din deținuții care au decedat în custodie în perioada studiată au

solicitat expertiza medico-legală de amânare sau întrerupere a pedepsei pe motive medicale, aspect ce sugerează deficiențe în nivelul de cunoaștere a propriilor drepturi în rândul deținuților. O parte din cei studiați au decedat înainte ca expertiza solicitată de ei să fie efectuată.

Au fost identificate cazuri în care deținuții au renunțat la cererea de expertiză din motive necunoscute. În niciunul din cazurile expertizate nu s-a acordat întreruperea executării pedepsei. Sunt necesare studii ulterioare pentru a îmbunătăți calitatea și cantitatea informațiilor cu privire la activitatea medico-legală dedicată, atât în rândul deținuților, cât și în rândul personalului ce activează în rețeaua națională de penitenciare.

Determinismul multifactorial al solicitării expertizei medico-legale privind întreruperea executării pedepsei pe motive de boală și decizia -

Instrumente: chestionar-screening cu doua subscale - date cu caracter general și a două scală cu datele privind expertiza medico-legală, administrat direct persoanelor potențial implicate în demersul pentru efectuarea expertizei medico-legale reprezentate de pacienții-deținuți (369) din cadrul unuia dintre cele mai mari penitenciare spital din țară, Spitalul Penitenciar Dej. Participanții au fost de sex masculin (N100%), cu un nivel de educație mediu ($m = 2.79, \sigma = .054$), cu o medie de vârstă de 33 de ani ($m = 2.16, \sigma = .044$), cu o proveniență predominant urbană ($m = 1.43, \sigma = .026$), cu multiple cauze medicale (tulburări cardiovasculare, respiratorii, digestive neuropsihice, tumorale, altele, $m = 1.85, \sigma = .026$), și închiși cu pedepse între sub 5 și până la peste 15 ani ($m = 1.66, \sigma = .038$).

Ipoteza: subiecții care au fost închiși au multiple cauze care stau la baza solicitării expertizei medico-legale pentru întreruperea pedepsei pe motive de boală.

Concluzii: În urma rezultatelor statistice semnificative la ANOVA, la coeficienții de corelații, la analiză factorială, la testele de verificare a rezultatelor fals pozitive, Tukey HSD, WSD, suntem convinși că vârsta, educația și anii de vechime în detenție sunt un predictor al determinismului multifactorial al solicitării expertizei medico-legale privind întreruperea executării pedepsei pe motive de boală.

Primii cinci ani și ultimii ani de privare de libertate sunt o raționalizare cronică a cererilor comparativ cu cei din intervalul de mijloc a deținuților iar tulburările psihice/organice și/sau comorbiditatea sunt o menținere a comportamentului de cerere mai mare comparativ cu cei care nu au un istoric medical precum și alte boli

asociate. Ipoteza noastră a fost confirmată și putem concluziona ca cererile de amânare pentru pedeapsă trebuie analizate din perspectiva raționalizării comportamentelor excesive care pun în dificultate și îngreunează expertiza medico-legală, punând la costuri statul român.

Studiu observațional asupra parametrilor care influențează durata efectuării expertizei medico-legale pentru întreruperea pedepsei pe motive de boală - desfășurat la IML Cluj-Napoca în perioada 2014-2018 - justificat de necesitatea identificării și eventual ierarhizării cauzelor care determină durata de timp necesară pentru a întocmi expertizelor medico-legale pentru întreruperea pedepsei pe motiv de boală.

Ipoteza: Intre factorii medicali (reprezențați de examinarea în comisie respectiv examinările clinice și paraclinice) și factorii procedurali poate fi stabilită o relație de interdependență cu referire la determinarea timpului necesar efectuării expertizei.

Material si metoda: 319 cazuri de pacienți-deținuți care au solicitat expertiză medico-legală pentru întreruperea pedepsei pe motiv de boală, aceștia fiind prezentați la IML Cluj-Napoca, în perioada 2014-2018, respectiv 210 subiecți valizi. Prelucrarea statistica a utilizat instrumentul software de calcul SPSS (versiunea 25.00 IBM) pentru a calcula frecvența, media și abaterea standard a rezultatelor obținute, analiza factorială, regresia liniară pentru stabilirea discriminărilor variabilelor stabilite în cercetare, corelațiile inter-variabile supuse cercetării.

Concluzii: Variabilele invocate în cercetare corelează și sunt discriminante semnificativ ceea ce ne determină să concluzionăm că s-au identificat factorii de care depinde durata efectuării expertizei medico-legale privind întreruperea executării pedepsei privative de libertate pe motive de boală. Rezultatele obținute indică existența corelației între durata procedurilor/formalităților necesare în vederea efectuării expertizei medico-legale cu parametrii reprezentați de afecțiunile patologice și necesarul de examinări medicale în vederea stabilirii unui diagnostic corect și complet.

Parcursul procedurilor inter-instituționale și examinările clinico-paraclinice a pacienților-deținuți în vederea precizării diagnosticului nu pot fi considerate drept cauze ale unor probleme de întârziere și de prelungire a activităților procesuale privind expertizele medico-legale pentru întreruperea pedepsei pe motiv de boală ceea ce nu exclude necesitatea abordării în vederea optimizării lor.

Expertiza medico-legală este uneori întrebuințată necorespunzător, deoarece unii deținuți invocă artificial sau exagerează simptomele legate de patologia organică sau psihiatrică și apoi renunță la efectuarea expertizei determinând aglomerarea și cheltuirea resurselor instituțiilor juridice și medicale implicate, în detrimentul pacienților cu reale necesități. Studiile viitoare pot aduce noi direcții de cercetare privind evaluarea deținuților care cer întreruperea sau amânarea pedepsei privative de libertate pentru a elucida toți factorii care interferează în managementul timpului necesar pentru efectuarea expertizelor medico-legale de acest tip.

CONCLUZII

1. În perioada de după anul 2000 s-a înregistrat o scădere constantă a numărului de decese în rândul deținuților, ratele mortalității fiind reduse comparativ cu cele de la nivel național, aspect semnificativ pentru o îmbunătățire progresivă a calității asistenței medicale primare și de specialitate, acordată în sistemul penitenciar.
2. Principalele cauze de deces în rândul deținuților au fost afecțiunile cardiovasculare și cele tumorale neoplazice. Se impun eforturi suplimentare orientate spre diagnosticarea și tratarea acestor categorii de afecțiuni alături de propunerea din timp a cazurilor specifice pentru expertiză medico-legală în vederea suspendării/întreruperii executării pedepsei. Existența cazurilor în care deținuții au decedat înainte ca expertiza solicitată să fie finalizată confirmă existența de deficiențe în cunoașterea propriilor drepturi dar și necesitatea eficientizării procesului de efectuare al expertizei medico-legale specifice.
3. S-a identificat un determinism multifactorial al solicitărilor pentru întreruperea pedepsei pe motive de boală și al comportamentului deținuților în legătură cu efectuarea expertizei medico-legale. Vârsta (între 36 și 50 de ani), mediul (urban) educația scăzută și anii de vechime în detenție (cei cu pedepse între 5-10 ani) sunt factori direct implicați în determinismul multifactorial al

solicitării expertizei medico-legale privind întreruperea executării pedepsei pe motive de boală.

4. Este necesară o informare autorizată, corectă, competentă și adaptată ca frecvența tipologiei deținuților privind propriile drepturi, condițiile de solicitare și scopul efectuării expertizei medico-legale pentru întreruperea pedepsei pe motive de boală.
5. Derularea procedurilor inter-instituționale și indicarea de examinări de specialitate în vederea precizării diagnosticului nu pot fi considerate drept cauze ale unor probleme de întârziere și de prelungire a activităților procesuale privind expertizele medico-legale pentru întreruperea pedepsei pe motiv de boală ceea ce nu exclude necesitatea abordării viitoare în vederea optimizării lor.
6. Situația frecventă a cazurilor în care deținuții au renunțat la efectuarea expertizei medico-legale ceea ce impune instituirea de mecanisme de control privind sustenabilitatea solicitării.
7. Reducerea sau eliminarea solicitărilor urmate de renunțarea la efectuarea expertizei medico-legale ar avea cu siguranță un impact pozitiv, prin degrevarea activității comisiilor medico-legale creându-se condiții de asigurare și orientare a resurselor necesare (timp, cheltuieli pentru examinări și investigații) pentru pacienții-deținuți cu nevoi reale. Aspectele relevate, legate de factorii multipli care intervin în cazurile în care se renunță la efectuarea expertizei medico-legale pentru întreruperea pedepsei cu închisoarea pe motive de boală, impun aprofundarea și urmărirea acestora prin investigații și studii ulterioare, în scopul reducerii incidenței acestor cazuri și al diminuării implicațiilor negative asupra desfășurării activității medico-legale.